

Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет –
Одсек за романистику, Нови Сад

DOI 10.5937/kultura1756146M
УДК 81'373.7:392.81

прегледни рад

КУЛТУРА ИСХРАНЕ КАО ОСНОВА ФРАЗЕОЛОШКОГ ИЗРАЖАВАЊА СРПСКОГ, ФРАНЦУСКОГ И ИТАЛИЈАНСКОГ НАРОДА

Сажетак: *Култура исхране не обухвата само начине спремања јела и прехранбене навике једног народа, него одражава културолошке вредности човека и обликује цивилизацијске и историјске токове. Будући да су језик и култура у непрекидној интеракцији, те да су фраземи језичке јединице којима се изражавају различити културни садржаји и реконструише слика духа и културе једног народа, очекивано је да храна, која представља неизоставан елемент човекове ванјезичке стварности, служи и као извор за фразеолошко изражавање. Предмет овог рада су фраземи српског, француског и италијанског језика који садрже кулинарску компоненту (нпр. срп. каша; фр. brioche; ит. тасчерони). Циљ истраживања је да установимо везу између језика и културе, односно да утврдимо на који начин национална култура утиче на формирање позадинске слике одабраних фразема три језика.*

Кључне речи: *храна, фраземи, национална култура, српски језик, француски језик, италијански језик*

Реци ми шта једеш и рећи ћу ти ко си.

Жан Антелм Брија-Саварен

Увод

Култура исхране условљена је историјским и друштвеним контекстима и културним утицајима. Ипак, треба имати на уму да она не обухвата само начине спремања јела и прехранбене навике једног народа, него одражава културолошке вредности човека, обликује цивилизацијске токове и представља незаобилазан део живота сваког појединца. Знања која се односе на исхрану и припрему хране чине део нематеријалног културног наслеђа једне заједнице.

Предмет нашег истраживања су српски, француски и италијански фраземи који садрже кулинарску терминологију (лексеми које означавају намирнице, јела и различите прехранбене производе (нпр. *грожђе, каша, сир, хлеб, бриош*)). Грађа овог рада, која је ексерпирана из више једнојезичних и двојезичних општих и фразеолошких речника три посматрана језика, чини део ширег корпуса, али смо се у овом раду ограничили на одређени број примера који исказују специфичности националних култура и на најбољи начин приказују сличности и разлике у начину фразеолошког изражавања говорника три посматрана језика.

У овом раду под фраземом подразумевамо устаљене језичке јединице стабилне структуре које се састоје од најмање две речи и имају јединствено и стабилно значење које се не може извести из значења сваке речи понаособ.

Циљ истраживања је да установимо везу између језика и културе, односно да утврдимо на који начин национална култура утиче на формирање позадинске слике одабраних фразема три језика. Анализом одабраних културолошки обележених фразема истражићемо језичку слику света говорника ових језика и утврдити у којој мери се под утицајем националних култура фразеолошко изражавање три народа разликује, а у којој мери говорници посматраних језика имају сличан поглед на свет.

Језик као преносилац културних садржаја

Човек путем језика исказује своја искуства и осликава свет који га окружује. Како Бугарски истиче,¹ језик не представља изоловану појаву, одвојену од културе и друштва које се њиме служи. Култура у великој мери обликује начин изражавања, те језик не треба схватати само као средство за комуникацију, него и као механизам за исказивање културолошких знања народа који га употребљава.

1 Bugarski, R. (2005) *Jezik i kultura*, Beograd: Biblioteka XX vek, str. 17.

Један од кључних појмова у когнитивној лингвистици и лингвокултурологији – *језичка слика света* произлази управо из односа језика и културе који су у сталном контакту. Језичка слика света одражава поглед на свет и начин размишљања народа и представља резултат уопштавања личних и групних искустава. Језичким средствима реконструише се слика спољног света, односно слика духа и културе једног народа. Сваки језик садржи специфичности конкретне културе и на свој начин рашчлањава свет,² те говорници различитих језика могу да имају сопствену слику света која се разликује од стварности.³

Из тог разлога лингвокултуролози проучавају фраземе, појмовне метафоре, обичаје, еталоне, који припадају једној или већем броју култура како би дошли до целовите слике о да тој култури, односно културама. Будући да фраземи носе у себи богату културно-специфичну информацију фразеологија представља важан извор за реконструкцију језичке слике света и у великој мери указује на повезаност културе и језика, јер, како Финк истиче,⁴ не представља само лингвистичку, него и културолошки многослојну дисциплину која може да се посматра из више углава.

Фраземи настају из потребе да се знања и искуства преточе у језик на сликовит начин. Ове језичке јединице представљају стабилну везу речи која је устаљена дугом употребом, те будући да се преносе из генерације у генерацију чине део специфичног наслеђа једне заједнице.

Гастрономија као основа фразеолошког изражавања

Различита знања и искуства везана су за храну и кување с обзиром на то да храна представља неизоставан елемент човекове ванјезичке стварности. Међутим, иако се култура исхране развила из човекове потребе да једе како би опстао, храна не представља важан део човековог искуства само због тога што нам је потребна да бисмо преживели, него и због тога што помоћу хране доживљавамо везу између тела и природе, живота (опстанка) и смрти (живих бића, као што су биљке или животиње), цветања и труљења (храна

2 Драгићевић, Р. (2010) *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије (Београд: Чигоја штампа), стр. 12.

3 Поповић, Љ. (2008) *Језичка слика стварности: когнитивни аспект контрастивне анализе*, Београд: Филолошки факултет, стр. 27.

4 Fink-Arsovski, Ž. (2002) *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Zagreb: Filozofski fakultet, str. 6.

може да ужегне, што нас подсећа на застрашујући приказ телесног пропадања), моћи и слабости („моћни” једу бољу храну од „немоћних”) итд.⁵

Осим тога, кроз начин исхране и заступљеност одређених намирница огледају се специфичности датог друштва и културе, односно обичаји и навике народа, а култура исхране и склоност ка одређеним врстама хране представљају неке од карактеристика по којима се разликују поједини народи. Сходно томе, гастрономија представља важан извор фразеологије, јер фраземи који садрже кулинарску компоненту у великој мери одражавају културолошке особености језичких заједница, те су изузетно погодни за контрастивна и компаративна изучавања језика, односно за проучавања лингвокултуролошких сличности и разлика.⁶

Анализа грађе

Одабране фраземе груписали смо на основу начина на који је национална култура утицала на њихову мотивацију. Издвојили смо фраземе мотивисане народним обичајима, искуством и навикама народа, фраземе мотивисане различитим веровањима и причама, као и фраземе који су културолошки обојени књижевним дискурсом.

Будући да контрастивна анализа фразема треба да обједини не само унутарјезичке и међујезичке аспекте, него и међукултуролошке аспекте,⁷ анализом позадинске слике фразема стекли смо детаљан увид у сличности и разлике у метафоричком начину размишљања ова три народа који се одражава у фразеологији.

Уз фраземе смо наводили њихово фразеолошко значење, док смо уз француске и италијанске фраземе који немају лексички и семантички еквивалент у српском језику наводили дослован превод како би се видело из којих компонената се ти фраземи састоје са циљем да се лакше објасни начин на који су мотивисани.

5 Korthals, M. (2009) Food as a Source and Target of Metaphors: Inclusion and Exclusion of Foodstuffs and Persons through Metaphors, *Configurations*, no. 16, The Johns Hopkins University, Press and the Society for Literature and Science, p. 81.

6 Марчета, Ј. (2016) *Кулинарска терминологија у француској, италијанској и српској фразеологији*, докторска дисертација, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Нови Сад, стр. 6, 7, 44.

7 Prčić, T. (2011) *Engleski u srpskom*, Novi Sad: Filozofski fakultet, str. 165, 170.

*Утицај националне културе на
формирање фразеолошког изражавања*

Национална култура обухвата веровања, вредности и мишљења која су заједничка за чланове једне заједнице. Ови обрасци обликују начин на који припадници истог друштва схватају свет око себе и како се у њему понашају. Сходно томе, фраземи који су мотивисани културолошки обележеним метафорама исказују обичаје, навике и специфичности народа у којем су настали. Будући да је због национално-културних обележја преношење оваквих фразема у други језик отежано, већина фразема нашег корпуса који су настали под утицајем националне културе нема лексички и семантички еквивалент у друга два посматрана језика.

*Фраземи мотивисани народним обичајима,
искуством и навикама народа*

Срби употребљавају фразем *спремити, закувати, скувати, замутити коме кашу* и фразем *спремити, замесити коме колач* у значењу 'приредити коме неугодност', 'изазвати неугодну ситуацију'. Ови фраземи немају лексички и семантички еквивалент у француском нити у италијанском језику будући да је њихова позадинска слика мотивисана синтагмом чије је конкретно значење у вези са српским народним обредним обичајима. Каша је у прошлости словенских народа имала посебно обредно значење и била обавезан део свечаности, док лексема *колач* у српском језику може да означава култни хлеб који се пече за одређене празнике, обреде и друге прилике.⁸ У Србији се ова два јела спремају за даћу на дан сахране покојника, те се у овим фраземима повезују са нечим што је лоше будући да проистиче из неповољне ситуације за онога коме је намењен.⁹

Говорници српског језика фраземом *чекати лимун* описују неодлучну особу, односно особу која оклева. Иако је могуће да је кисео укус лимуна због којег се човек не усуђује да га узме утицао на позадинску слику овог фразема, треба узети у обзир и улогу лимуна у традиционалним српским свадбеним обичајима. Наиме, народни обичај је да просиоци поклоне невести лимун приликом просидбе, а ова воћка

8 *Речник српскохрватскога књижевног језика*, I-VI (1967-1976; друго фототипско издање 1990), Нови Сад, Загреб: Матица Српска, Матица Хрватска. стр. 779.

9 Мршевић-Радовић, Д. (1987) *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*, Београд: Филолошки факултет, стр. 108, 112, 113.

служи и као позив у сватове,¹⁰ те кад неко чека лимун то значи да чека позив и да оклева док тај позив не стигне. С друге стране, иако се јабука употребљава као поклон у многим традиционалним свадбеним обичајима у Србији¹¹ фраземи мотивисани на овај начин (нпр. *примити*, *узети јабуку*; *бацити јабуку*) ретко се употребљавају у савременом српском језику.

Плод дрена се у српском народу употребљава против разних болести, а дрен се сматра оличењем здравља, те је обичај да се за Божић у чесницу стави гранчица дрена намењена да онеме коме падне у део предскаже здравље и срећу.¹² Сходно томе, српски фразем *бити здрав као дрен* упућује на особу која је здрава и снажна.

Позадинска слика српског фразема *бити на белом хлебу* мотивисана је обичајем да се осуђеницима на смрт пре погубљења даје бели хлеб који је у XIX веку сматран за најбољу храну. Овај фразем се првобитно употребљавао у значењу 'очекивати извршење смртне казне након изрицања пресуде', док у савременом српском језику има апстрактније значење – 'очекивати са стрепњом разрешење чега'.¹³ С друге стране, у позадини фразема *иде као пасуљ на Божић* ('не пристајати, не одговарати нечему') проналазимо обичај да се за Божић у Србији не једе обична храна попут пасуља, него цењенија храна као што је месо или бели хлеб.

Говорници српског језика упоредбљивају фразем *покупити, побрати кајмак* у значењу 'узети најбољи део нечега'. Истоветни фразем не проналазимо у француском и италијанском језику будући да је кајмак један од најпознатијих српских специјалитета који се употребљава при спремању традиционалних јела. Ово јело добија се одвајањем, скупљањем и сољењем горњег, најмаснијег слоја прокуваног и охлађеног млека. Сходно томе, најбољи део нечега се у српском фразему поистовећује са најгушћим и најмаснијим слојем млека. Иако је овај фразем својствен говорницима српског језика, занимљиво је да сличну метафоричну слику проналазимо у позадини француског фразема *la crème de la société, des hommes* ('најбољи део друштва, елита'). Лексема

10 Чајкановић, В. (1994) *Речник српских народних веровања о биљкама, Сабрана дела из српске религије и митологије*, књ. 4, Београд: Српска књижевна задруга, стр. 141.

11 Исто, стр. 92-97.

12 Чајкановић, В. (1994) *Студије из српске религије и фолклора (1910-1924)*, Сабрана дела из српске религије и митологије, књ. 1, Београд: Српска књижевна задруга, стр. 23

13 Шипка, М. (2007) *Зашто се каже?* Нови Сад: Прометеј, стр. 157-159.

crème која означава масну материју која се хвата на површини охлађеног провределог млека, у француском разговорном језику може метафорично да упућује на особу која је најбоља у нечему.¹⁴ Овај фразем је доживео међународну популарност у француском језику, те српски фразем *крем друштва* и италијански фразем *la crema della società* представљају калкове према француском фразему. Сходно томе, иако српска лексема *кајмак* има секундарно значење 'оно што је најбоље',¹⁵ у фразему *крем друштва* говорници српског језика употребљавају лексеми *крем* која је преузета из француског језика.

Обичај музичара Париске опере из XIX века да за сваку грешку направљену приликом извођења представе дају одређену суму новца од којег би за јело куповали бриош,¹⁶ то јест типично француско пециво од брашна, млека и јаја, нашао је своје место у позадинској слици разговорних фразема *faire une brioche* (*направити бриош', 'погрешити (у музици)', 'направити несмотрену грешку', 'не успети', 'распасти се'), *partir en brioche* (*поћи у бриош; 'погрешити (у музици)', 'направити несмотрену грешку', 'не успети', 'распасти се'). У време настанка наведених фразема лексема *brioche* упућивала је на несмотрену грешку.

С друге стране, лексема *farine* ('брашно') у француском фразему *rouler quelqu'un dans la farine* (*котрљати кога у брашну; 'преварити', 'насамарити') употребљена је у значењу 'лажни изговори'¹⁸ због обичаја глумаца из XIX века да мажу лице брашном како би преварили људе који нису могли да их препознају тако нашминкане.¹⁹

Французи ће пријатну атмосферу на крају оброка када се опуштено разговара, односно доколицу сликовито дочарати фраземом *entre la poire et le fromage* (*између крушке и

14 Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, 10. September 2016, <http://www.cnrtl.fr/definition/creme>

15 Речник српскохрватскога књижевног језика, I-VI (1967-1976; друго фототипско издање 1990), Нови Сад, Загреб: Матица Српска, Матица Хрватска, стр. 779.

16 Quitard, P. M. (1968) *Dictionnaire étymologique, historique et anecdotique des proverbes et des locutions proverbiales de la langue française: en rapport avec des proverbes et des locutions proverbiales des autres langues*, Genève: Slatkine Reprints, p. 178.

17 Ознаком * бележимо дослован превод фразема који понекад није у духу српског језика, те може да буде нелогичан.

18 Rey, A. and Chantreau, S. (2007) *Dictionnaire des expressions et locutions*, Paris: Le Robert, p. 400.

19 Quitard, P. M. нав. дело, стр. 369.

сира) који је мотивисан старим француским обичајем да се воће једе пре сира који се оставља за крај оброка.²⁰

Италијански фразем *arrivare, cadere come il cacao sui maccheroni (a qualcuno)* (*доћи, пасти као сир на макароне (коме); 'доћи као поручен') мотивисан је италијанском гастрономском традицијом. Наиме, сир који се посипа по тестенини метафорично означава неочекивани добитак или изненадну срећу и успех. Занимљиво је да исти концепт говорници српског језика исказују изненадним проналаском меда у стаблу у фразему *pala mu je sekira u med*. Српски фразем мотивисан је срећом коју су људи осећали када би им се приликом цепања дрва за огрев секира случајно заболела у део дрвета у којем се налази мед.²¹ Дакле, док Италијанима сир пада на тестенину, Србима секира пада у мед. Ово нам говори о чињеници да сваки народ уноси елементе националне културе и на свој начин исказује дати концепт. Међутим, иако национална култура утиче на начин на који чланови једне заједнице доживљавају и схватају свет, употреба кулинарске компоненте као основе за исказивање истог концепта сведочи о сличном метафоричком начину размишљања ових народа, на шта, између осталог, утиче и припадност француског, италијанског и српског народа европском културном кругу.

Италијански фразем *essere alla frutta* (*бити у воћу; 'завршити оброк'; фиг. 'бити на крају снаге', 'исцрпити сву снагу и приходе') мотивисан је навиком да се воће једе на крају оброка, а завршетак јела у наведеном фразему метафорично упућује на стање физичке и материјалне исцрпљености. Занимљиво је да фразем мотивисан овим обичајем проналасимо само у италијанском језику, иако навика људи да се на крају оброка „засладе воћем” није својствена само италијанском народу, него постоји и у Француској и у Србији.

Претпоставља се да је италијански фразем *rendere pan per focaccia* (*вратити хлеб за погачу) у значењу 'вратити мило за драго', 'узвратити неправду истом (понекад и јачом) мером', 'осветити се' настао на основу сеоског обичаја да се домаћинству које није имало хлеба нити брашна да га уместо даје погача за коју би се домаћини касније захваљивали хлебом.²² Француски фраземи *rendre pain pour fouace* (*вратити хлеб за погачу), *rendre pain pour farine* (*вратити хлеб за брашно) употребљавали су се у XVI веку, а постојање

20 Rey, A. and Chantreau, S. нав. дело, стр. 747.

21 Шипка, М. нав. дело, стр. 266-268.

22 Pittàno, G. (2008) *Frasese fatta capo ha, Dizionario dei modi di dire, proverbi e locuzioni di italiano*, Bologna: Zanichelli, p. 246.

истоветних фразема можемо да припишемо сличности француске и италијанске културе и традиције, као и припадности француског и италијанског језика истој, романској групи језика.

*Фраземи мотивисани различитим
веровањима и причама*

У српском делу корпуса издвојили смо два фразема са компонентом *грожђе* чија позадинска слика је мотивисана народним и сакралним веровањима и причама.

Према хришћанском веровању свако дрво ће бити плодно тек када наступе рајска времена, што је у далекој будућности, те слика рађања грожђа на врби у српском фразему *кад на врби роди грожђе* ('никада') симболично означава неостварљивост. Премда говорници три посматрана језика припадају хришћанској религији, занимљиво је да овај фразем проналазимо само у српском делу корпуса. Разлог за то је што се у словенском фолклору врба сматра неплодним дрветом, јер је проклета због тога што је једном, када је Исус гонио ђавола, показала ђаволу куда да иде да би се спасао.²³ Сходно томе, истоветни фраземи постоје у већини јужнословенских језика.

За некога ко је у неприлици, односно у тешкој или непријатној ситуацији Срби ће рећи да се *нашао у небраном грожђу*. Овај фразем који је мотивисан причом о крадљивцима грожђа који би се нашли у незгодној ситуацији уколико би их чувари винограда открили и претукли, проналазимо и у македонском и у бугарском језику. Будући да наведени фразем постоји само у овим словенским језицима, Шипка шаљиво запажа да су ови народи или склонији упадању у туђе винограде или ревноснији у кажњавању крадљиваца грожђа.²⁴ Иако фразем *наћи се у небраном грожђу* не употребљавају говорници француског и италијанског језика, Италијани имају други начин да искажу исти концепт. Говорници овог језика ће за особу која се налази у невољи рећи да се нашао у пастишу (пастичу) – *mettersi, trovarsi nei pasticci*. Наиме, лексема *pasticcio* означава запечену тестенину помешану са различитим састојцима попут меса, сира и поврћа, а будући да је италијанска кухиња позната по различитим врстама тестенине, позадинска слика овог фразема ближа је говорницима италијанског језика. Такође је занимљиво да лексема *pasticcio* има секундарно значење 'невоља',

23 Мршевић-Радовић, Д. (2008) *Фразеологија и национална култура*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, стр. 67-69.

24 Шипка, М. нав. дело, стр. 232-233.

'збрка', 'неугодна ситуација',²⁵ а да то исто значење има *каша* у горенаведеном српском фразему *спремити, закувати, скувати, замутити коме кашу*.

Фразем *пасти с крушке* ('бити сметен'; 'бити непромишљен') заснован је на старом народном веровању. Словени су крушку сматрали дрветом злих демона испод којег се окупљају ђаволи и вештице,²⁶ те се неко ко је пао са њеног дрвета сматрао сметеним. Иако се мотивисаност овог фразема у данашње време изгубила, фразем се употребљава у савременом српском језику.

*Фраземи који су културолошки
обојени књижевним дискурсом*

Вероника Н. Телија (Veronika N. Teliya) наводи да су фраземи културолошки обојени путем асоцијације одређеним типом дискурса (поетски фолклорни дискурс, књижевни дискурс, религиозни и филозофски дискурс, политички дискурс).²⁷

Текстови засновани на заједничком културном искуству представљају основу за стварање нових језичких склопова, те су фраземи који се ослањају на постојећи текст важан инструмент за реконструкцију слика које припадници једне заједнице стварају према сопственој културној логици.

Занимљиво је да, док је у српским фраземима приметан утицај фолклора, у француском делу корпуса проналазимо примере фразема на које је утицао књижевни дискурс. Тако је, на пример, фразем *presser l'orange et jeter l'écorce* (*притиснути (исцедити) наранџу и бацити кору; 'бестидно искористити некога, а потом га одбацити') карактеристичан за француски језик, будући да га је употребио Волтер у XVIII веку у преписци *Lettre à Madame Denis* („Писмо госпођи Дени”).²⁸ Иако Срби и Италијани не употребљавају наведени фразем, припадници ова два народа сликовито дочаравају новчано искоришћавање друге особе цеђењем *лимуна* у фраземима *исцедити кога као лимун, spremere qualcuno come un*

25 Zingarelli, N. (2005) *Vocabolario della lingua italiana*, Bologna: Zanichelli, p. 1280.

26 Чајкановић, В. (1994) *Речник српских народних веровања о биљкама*, Сабрана дела из српске религије и митологије, књ. 4, Београд: Српска књижевна задруга, стр. 124.

27 Teliya, V. N. et al. Phraseology as a Language of Culture: Its Role in the Representation of a Collective Mentality, in: *Phraseology – Theory, Analysis, and Applications*, ed. Cowie, A. P. (1998), Oxford: Clarendon Press, pp. 55-75.

28 Rey, A. and Chantreau, S. нав. дело, стр. 658.

limone који постоји и у француском језику – *presser quelqu'un comme un citron*.

Особу која је исцрпљена Французи ће описати фраземом *être dans les pommes (cuites)* (*бити у јабукама (куваним); 'бити исцрпљен') који је употребила француска списатељица Жорж Санд у преписци *Lettre à Mme M. Dupin* („Писмо госпођи Дипен”).²⁹ Говорници српског и италијанског језика не доводе у везу *јабуке* и *умор*, те ово човеково стање исказују фраземима са другим кулинарским компонентама – Италијани већ споменути фраземом *essere alla frutta* (*бити у воћу), а Срби разговорним фраземом *бити исцрпљен као лимун* који може да упућује и на психичку исцрпљеност.

Фраземом *poil de carotte* (*длака шаргарепе) Французи описују риђокосу особу. Овај фразем проналазимо у истоименом аутобиографском роману Жил Ренара из 1894. године (*Poil de carotte*). Занимљиво је да у италијанском језику постоји лексички и семантички еквивалент *pel di carota* који често има негативно значење, јер према народном веровању не треба имати поверење у особу са црвеном косом. Могуће је да се риђокоса особа сматра злом због древног страха од ђавола са којим се повезује црвена боја.³⁰

Закључак

У овом истраживању анализирали смо српске, француске и италијанске фраземе који садрже кулинарску компоненту, са циљем да утврдимо везу између језика и културе, односно да установимо утицај националних култура на формирање фразеолошког значења. Будући да храна представља неизоставан елемент човекове ванјезичке стварности, фраземи који садрже кулинарску компоненту неминовно су заступљени у фразеологији три посматрана језика.

Анализа корпуса показала је да је позадинска слика одабраних фразема мотивисана народним обичајима, искуством и навикама народа (нпр. *иде као пасуљ на Божић*, *entre la poire et le fromage*, *essere alla frutta*), веровањима и причама (нпр. *пасту с крушке*), као и да су поједини фраземи културолошки обојени књижевним дискурсом (нпр. *être dans les pommes (cuites)*). При томе је у српском језику приметан утицај фолклора (нпр. *кад на врби роди грожђе*), док смо у француском језику издвојили фраземе које су употребили писци (нпр. *presser l'orange et jeter l'écorce*).

²⁹ Исто, стр. 750.

³⁰ Quartu, M. (2010) *Dizionario dei modi di dire della lingua italiana*, Hoepli, 15. November 2016, <http://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/P/pelo.shtml>

Поред тога, установили смо да различита искуства, навике и обичаји српског, француског и италијанског народа у вези са храном утичу на начин фразеолошког изражавања, те већину фразама који су карактеристични за одређену културу проналазимо само у једном од посматраних језика (нпр. *спремити, закувати, скувати, замутити коме кашу*).

Међутим, иако национална култура утиче на начин на који чланови једне заједнице доживљавају и схватају свет, учили смо да говорници два романска и једног словенског језика понекад употребљавају различите кулинарске компоненте како би исказали исти концепт (нпр. срп. *наћи се у небраном грожђу* и ит. *mettersi, trovarsi nei pasticci*; срп. *пала му је секура у мед* и ит. *arrivare, cadere come il cacio sui maccheroni (a qualcuno)*), а одабир кулинарске терминологије показује да, упркос томе што сваки језик уноси елементе националне културе, ови народи могу да имају сличан метафорички начин размишљања.

ЛИТЕРАТУРА:

- Bugarski, R. (2005) *Jezik i kultura*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, 10. September 2016, <http://www.cnrtl.fr/definition>
- Fink-Arsovski, Ž. (2002) *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Zagreb: Filozofski fakultet.
- Korthals, M. (2009) Food as a Source and Target of Metaphors: Inclusion and Exclusion of Foodstuffs and Persons through Metaphors, *Configurations*, No. 16. The Johns Hopkins University, Press and the Society for Literature and Science, pp. 77-92
- Pittàno, G. (2008) *Frase fatta capo ha, Dizionario dei modi di dire, proverbi e locuzioni di italiano*, Bologna: Zanichelli.
- Prčić, T. (2011) *Engleski u srpskom*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Quartu, M. (2010) *Dizionario dei modi di dire della lingua italiana*, Hoepli, 15. November 2016, <http://dizionari.corriere.it/dizionario-mo-di-di-dire>.
- Quitard, P. M. (1968) *Dictionnaire étymologique, historique et anecdotique des proverbes et des locutions proverbiales de la langue française: en rapport avec des proverbes et des locutions proverbiales des autres langues*, Genève: Slatkine Reprints.
- Rey, A. and Chantreau, S. (2007) *Dictionnaire des expressions et locutions*, Paris: Le Robert.
- Teliya, V. N. et al. Phraseology as a Language of Culture: Its Role in the Representation of a Collective Mentality, in: *Phraseology – Theory, Analysis, and Applications*, ed. Cowie, A. P. (1998), Oxford: Clarendon Press, pp. 55-75.

Zingarelli, N. (2005) *Vocabolario della lingua italiana*, Bologna: Zanichelli.

Драгићевић, Р. (2010) *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије (Чигоја штампа).

Марчета, Ј. (2016) *Кулинарска терминологија у француској, италијанској и српској фразеологији*, докторска дисертација, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Нови Сад.

Мршевић-Радовић, Д. (1987) *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српскохрватском језику*, Београд: Филолошки факултет.

Мршевић-Радовић, Д. (2008) *Фразеологија и национална култура*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Поповић, Јб. (2008) *Језичка слика стварности: когнитивни аспект контрастивне анализе*, Београд: Филолошки факултет.

Речник српскохрватскога књижевног језика, I-VI (1967-1976; друго фототипско издање 1990), Нови Сад, Загреб: Матица Српска, Матица Хрватска.

Чајкановић, В. (1994) *Студије из српске религије и фолклора (1910-1924)*, Сабрана дела из српске религије и митологије, књ. 1, Београд: Српска књижевна задруга.

Чајкановић, В. (1994) *Речник српских народних веровања о биљкама*, Сабрана дела из српске религије и митологије, књ. 4, Београд: Српска књижевна задруга.

Шипка, М. (2007) *Зашто се каже?*, Нови Сад: Прометеј.

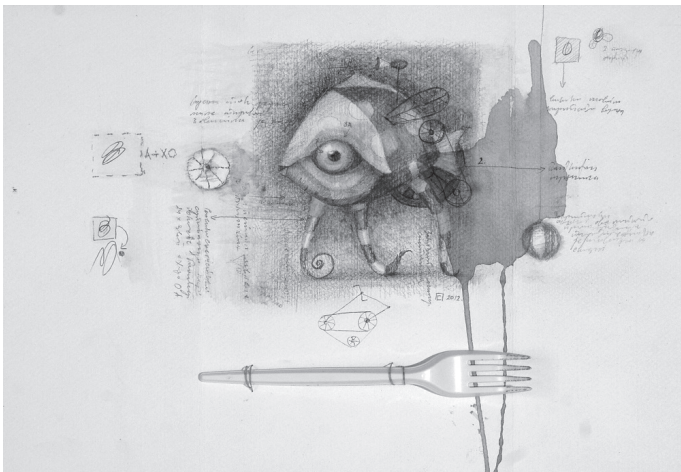
Jovana Marčeta
University of Novi Sad, Faculty of Philosophy

FOOD CULTURE AS THE BASIS FOR SERBIAN,
FRENCH AND ITALIAN PHRASEOLOGICAL
EXPRESSIONS

Abstract

The subject of this research are Serbian, French and Italian idioms referring to culinary terminology (lexemes that denote groceries, certain types of meals and other culinary products such as lemon, bread, cheese etc.) The main objective of this article is to indicate the relationship between language and culture. Therefore, the motivation of chosen idioms is analysed in order to explore the influence of national culture on phraseological meaning. Idioms are classified into three groups: 1) idioms motivated by customs, experiences and habits of the nation, 2) idioms motivated by beliefs and stories and 3) idioms influenced by literary discourse. The analysis of our corpus shows that different experiences, habits and customs of the Serbian, French and Italian people in relation to food affect their phraseological expressions. On the other hand, despite the fact that each language brings elements of national culture, these nations can also have a similar metaphorical manner of thinking.

Key words: *food, idiom, national culture, Serbian language, French language, Italian language*

Снежана Петровић, *Метаморфоза енергије*,
пастел, хемијска оловка, конач, пластика на папиру,
25 x 35 цм, 2012.